

Latweeschu Awises.

No. 21.

Zettortdeenâ 21. Maij.

1864.

Zaunas sinna.

Behterburga. Us Wisangstaku Keisera pawehleschanu wissus tohs saldatas un undroyceerus, kas 1mâ Janwara deenâ 1864 irr deenejuschi 20 jeb wairaf gaddu, atlaidihs no deenesta.

Behterburgâ atkal atnahkuschî 115 wihri, kas no Augustowas, Plozkas un Lublines gubernements Pohlu semneekem fuhtiti, Keiseram sawu firde pateizibu un ustizzibu parahdiht. Keisers schohs wihrus pils karreekes lizzis waddiht un teem pilsatu rahdiht. Tad tohs 7tâ Maiji Keisers sawâ pilli usnehmis un itt wiffi angkas Keisera zilts peederigi arri klahht bijuschî. — Taggad arri taisahs Pohlu muischneeki fuhtiht pee Keisera sawus wihrus, kas lai peesuhds Keisera shehlastibu un isteiz, zil lohti Pohli noschelojohht sawu grehlu un ka ustizzigi nu gribboht klausht.

Kad nu Gistreikeris sawus Pohlus appalsch karrekeefahm lizzis un stipri walte, tã ka nekahdi dumpineeki pahre rohbeschahm us Kreewu Pohseem wairs ne warr atnahkt, tad dumpis taggad beidses un tiffkai Schemiota dumpineeku bars wehl dausahs par Lublines gubernements nepee-eeameem mescheem un kalneem. Tahdi isklichuschî laupitaji un fleplawi gan wehl darra wiffadus grehlu darbus dauds weetãs, bet ar laiku ir schohs gan gallinahs.

Behterburga. 1863schã gaddã gabjuschi pohstã muhsu Austruma juhrã 41 kuggi, Wellã juhrã 13, Baltã juhrã 3 un Kaspila juhrã 9 kuggi. Starp

scheem irr 30 Kreewu kuggi un 36 sweschu semnu kuggi, 45 kuggi pawiffam salausstî un 21 fadraggati. No 200 zilwekem, kas juhras breefmãs bijuschî, 195 irr isglabhti.

Rihga. Widsemmes gubernements Awises isflud-dina, ka us kummissiones Widsemmes semneeku leetãs luhgshanu muhsu zeen. General-Gubernaters us kahdu laiku semneeku mahju pahrdohshanas labbad un pirzejeem par drohshibu nowehlejis: ka aprinka-teefas tahs mahju pirkshanas kuntraktes un to pirmo eemal-fajamu naudû tuhda! warr peenemt un pee sewim glabbahht pirms to opgerikts sîhmi dabbususchî, kas pehz Widsemmes semneeku liffkumu-grahmatas no 1860 gadda § 62 punktã d. irr atneffama un prohti, tã ka parahdijuschî, ka opgerikts teefa to wajadnigo sluddinaschanu irr isfluddinajuse; to kuntrakti un eemal-fajamo naudû aprinka-teefa warr pee sewim glabbahht, kamehr tee, kas to kuntrakti irr taisjususchî wiffu, wehl ne irr idarrijuschî, kas teem jadarra un kamehr kuntrakte wehl naw korroboreeta.

Kaukasus kalnu laudis redsoht, ka tee wairs ne spehji turretees prett Kreeweem un labbinati no Turkeem, kurreem tee tizzibas brahli, schinnis gaddos iset no kalneem un pahre juhru dohdahs us Turkusemmi, kur tee zerre labbaku dsihwi redseht. Tã tad jau dauds tuhstioschas pamihlias irr aigabjuschas un taggad atkal leels pulks tahdu nahzis un Keisera brahli, kas irr par Kaukasus waldineeku Keisera weetã, luhguschî, lai teem nowehl us Turkusemmi pahrzeltkes. Keisera brahltis teem to wehlejis un palihgu un kuggus

dewis teem, kas nabbagi. Deewamschehl dsird, ka teem Kaukasus kalnu laudihm, kas Turfusemmē no-gahjuschi, ne effoht pahrtikschanas un teem gruhiti tur cimohht. —

Tee walsts liffumu - grahmatas strahpes - liffumi § 1172 un 1175 par aisleegtu jakti un putnu kerschanu, skann tā:

Liffums 1172. Par iklatru jakti aisleegta laika, lai buhtu kahda buhdama, — bes ween plehsigu swebu un putnu jaks, — wiffas weetās, kur tahda jaks us nosikta laika zaur liffumeem naw wehleta, wainigam pirmo reis jamaksa 25 rubl., ohtru reis 50 rub. un trescho reis 100 rubl.

Liffums 1175. Ikkatris, kas tabdus swehrus un putnus fakerr jeb nokanj, ko pehz walsts jeb arri pehz ihpafcheem semmes liffumeem ne buhs pohsliht nedj nokaut (prohti putnius, kas dsedd), par to taps strahpehts ar 50 lihds 150 rubukeem, jeb winsch tohp zeetuma nammā likts us 3 lihds 6 mehnescheem.

To lai leek katris wehrā un arri istahsta jaunkeem un behrneem, ka tee prett scho liffumu ne apgrehkojahs un zaur to nelaimē ne taptu. (Skattees Latw. Awischu Nr. 19 pirmā lappā.)

Londone. 6tā Maiji walstu weetneeki atkal isdarbojuschees ar Slehswigas-Ofsteines un Dahnu leetu, bet ne warrejuschi fa-ect weenā prahta un nospreeduschi 16tā Maiji atkal fanahht. Tā rahdahs, ka taggad Slehswigas-Ofsteines leeta isdohsees labbaki nekā lihds schim warreja zerreht; jo tā rahdahs, ka Wahzsemmes walstu weetneeki apnikkuschi ar Dahneem, kas irr un paleek stubrgalwigi, itt nekahdu padohmu ne gribb flausiht, nedj Slehswigai-Ofsteinei nekahdas rektes un wakkas nowehleht, kaut Dahni no schim semmehm isdshiti un karrā neko ne spehjuschi. Calenderi gan arween wehl prassa, lai Wahzsemneeki turrachs pee Londones protokolla no 1852; bet nu Pruhfīs skaidri isteizis, ka Dahni scho protokollu paschi pahrtahpuschi, nekad winna spreedumus naw isdarrijuschi un zaur scho karru paschi scho protokollu isnihzinajuschi. Tadeht Pruhfscheem wairs ne effoht jaturrachs un tee arri wairs ne gribboht turretees pee schi protokolla. Arri Gistreikeris tāpat effoht teizis. Slehswiga un Ofsteine ne effoht kohpā jasaweeno, tahs effoht jawalda pehz ihpafcheem semmes liffumeem, ja-atschkir no Dahnu walsts un tiklai to wehl warroht wehleht, ka Dahnu lehninsch warroht arri buht par Slehswigas-Ofsteines erzogu, bet tad Slehswigai-Ofsteinei ne effoht nekahda dalliba pee Dahnu walsts. Arri Wahzu walstu beedribai effoht ta rekte un wakkā ismekleht un nospreest, kuresch effoht tas ihstenaais Slehswigas-Ofsteines krohamantineeks, woi Dahnu lehninsch jeb zits kahds. Schim wahrdam nu gan wehl zitti waldi-

neeki, wiffuwairak Galante un Dahni pretti runna, bet dabbusim dsirdeht, ko walstu weetneeki Londone 16tā Maiji par scho leetu teiks.

Telegraves sinna no Verlines 13tā Maiji fakka: Galantes un Sprantschu semmes weetneeki teikuschi, ka zaur to karru Londones protokolla no 1852tra gadda effoht pagallam nobeigta, bet Pruhfchu padohmu ne gribboht weenent.

Slehswigas-Ofsteines erzogs Wridrikis VIII. us Londoni nosuhitijis leelu grahmatu, kurrā winsch israhda, ka pehz wezzu wezzeem liffumeem Dahnu lehninsch itt nebuht ne warrejis Slehswigas-Ofsteines semmes mantohht, bet ka tiklai winsch, prohti Wridrikis VIII., effoht scho semju ihstais mantineeks. Arri wiffa Slehswiga-Ofsteine itt nekahdu zittu ne gribboht par waldineeku, ka ween erzogu Wridriki VIII. Pats un schihs winna semmes effoht gattawas eet karrā prett Dahneem un no scheem apestitees. Lai tik nowehlejoht Slehswigas-Ofsteines laudihm skaidri un pilnigi isteikt, kurre tee gribboht par sawu waldineeku. Ja patte semme few iswehletohs kahdu zittu waldineeku, tad winsch gribboht palikt ar meeru, bet ja schi winna iswehloht par sawu waldineeku, tad winsch ne palikschohht ar meeru, kamehr Deems winnam palihdsejis sawas walstis un sawu rekti dabbuht.

Aurika. Alschihres general-gubernaters un Sprantschu leelais general, marschalls Belisje, nomirris. Schis irr tas pats Sprantschu general, kas pee Sewastopoles til stipri turrejees un Malakowas leelas sflanktes ar sturmi panehmis. — Tunis walsti leelais dumpis wehl naw beigts un Araberi, kas pee Tunis rohbeschahm Sprantschu dallā, tik nemeerigi palikuschi, ka Sprantschu saldareem taggad ar teem jalkaujahs.

Seemel-Amerikā atkal fahlahs maktigi kantees. Seemelneeki nakti gahjuschi par Rapidanes leeluppi un brangi islahwuschees ar eenaidneekeem. Tai paschā deenā wehrgu-walstneeki uskrittuschi seemelneekeem zittā weetā un 2½ stundas nikni lahwaschees, tā ka abbeem dauds kauschu maitati. Bet seemelneeki effoht winnejuschi. Treschā deenā seemelneeku un arri wehrgu-walstneeku leelaki generali ar sawu leelo karrā-spehlu effoht fahluschi no pascha rihta kantees leelā kauschanā un stahita, ka seemelneekeem aplan dauds kauschu effoht krittuschi. Tomehr wehrgu-walstneeku karrapulkus effoht atpaklat dsinnuschi. Seemelneeku karrapulki taggad no wiffahm mallahm dohdahs us Nilmundu, wehrgu-walstu stipru galwas pilfatu, to gribbedami panemt.

— 3.

Erzogwaldē (Mehres semme) ne fenn Deems kahdar 40 gaddu wezzai seewinai jau 27to behrinu peeschkhiris. Par tahdu laulibas swehtibu gan rekti dabbu dsirdeht.

Waidowé dšihwo drahschu taifitaju sellis, lam gan laikam ta garrala bahrsda pasaulé buhs. Efoht tillai bischi wairak neká 5 pehdas garrá. Preeksch lahdeem gaddeem paschá zumptes deená efoht diwi masas meitenes schi sella bahrsdas bises winnam bas-nizá eijocht palihdsejufschas nest. Schis sellis tinnoht fawu aplam leelu bahrsdu zittahm deenahm gare fallu un apwihstoht to ar elsdohgu, un tillai ihpaschi swin-namás gohda deenás to brihwu padarroht, lai daschs labs to dabbu redseht un apbrihnoht. B—ch—nn.

• Seemel-Amerikas saweenotas walstis.

Schi taggad til branga un augliga semme bijuse preeksch 200 gaddeem muhschigs meschs, fur tillai nemahjita Indianeru taula un plehsigi mescha swehri mahjojufchi. Bet lihds schim laikam schi semme pawissam sawada palikkuse. Taggad tur irr jauks, mihligs gais un labbi apstrahdati baggati lauki un plawas; mallu mallás irr maktigas pillis un wissur mahjo gudri mahziti Giropas laudis, wiswairak Enlenderi un Wahzeeschi. Preeksch 250 gaddeem us turren aigahja Enlenderi, kas Rattoku tizzigi buhdami sawas tizzibas deht no tehwasemmes isgahjufchi. Zitti atkal tur aigahja tahs baggatas andeles deht, jo tur irr lohti augliga semme un parleeku leela andele. Bet schee, kas tur usmettáhs dšihwoht, tomehr arween jo prohjam palikka Enlantes pawalstneeki; pehzal paschi farastija likkumu padohmus un Enlantes kehniensch tohs apstiprinaja par derrigeem likkumeem; jo likkumi bes augstakas apstiprinaschanas naw derrigi. Leelaka eedshwotaju dalka bij semmes-lohpeji un darbojahs ar andeli; bet pabrihku un ammatneeku bij leelu leelais truhkums, ka tadeht wissus wajadshigs lauku-lohpschanas riklus bij jagahda no tehwasemmes. Zaur to nu Enlantes andele bij labbu fohli us preekschu tappuse. Enlante jau toreis bijuse parleekam leelós parraddós un tadeht no saweem pawalstneekeem pagerejuse par dauds leelas nodohschanas, gribbedama no parradeem ismaksatees. No scheem Amerikas kolonisteen nu arri leelakas nodohschanas prassija; wispirims par dauds leelas nodohschanas bij jamakfa teem, kas ar tehju fawu andeli wedda. Zaur tam zehlahs dumpis un nemeers. Bet waldischana tohs gribbeja ar warru peespeest, lai schihs nodohschanas makfajoht; bet schee nehma kaxa-eerohtschus rohlás un turrejahs pretkim. Tais gaddós 1774 un 1776 fa-beedrojahs 13 gubernementis lohpa, isteizahs sewi par brihw'walstihm un ne. gribbeja wairs buht Enlantes pawalstneeki. Gudrais farrotajs Bassintons bij kaxa-waddons un Franklins bij wal dineeks walstu buhschanas. Spania un Sprantschi gahja Amerika-

nereem palihgá un tadeht 1783 gaddá Enlantei schohs bij japalaisch brihwus.

Brihw'walstu labbas eerikteschanas, gudru un derrigu likkumu deht schi beedriba auga azzihm redsoht spehla un no wissahm walstihm gahja laudis pa tuhstoscheem us turren mahjoht. Leelus meschus isjirta, purwjus un dumbrus isstrahdaja par derrigu arramu semmi un leelus uhdenus nolaida, ta ka pehz nezil ilga laika schinnis puhstás weetas bij leeli skaisi pilfati un brangi zeemi radduschees. Zaur tahdu nejaufschu pahwehrschanohs tappa schihs semmes ihstee eedshwotaji, bruhnee Indianeri, arween tahtak ais Missisippes leelupes aistrenkati, woi arri paschi apraddahs ar Giropeschu dšihwes fahrtu. Ir wehl scho bastu deenu igaddus us turren aiseet dauds tuhstoschu jaunu usmetteju, tur labbaku laimi zerredami panahkt.

Schinnis walstis irr wiswairak leeli pusti klaijumi, fur pa dallahm irr leeli meschi us kalneem, bet semme irr lohti augliga. Seemelós irr dsestré seemas gais, bet deenwiddós irr tikpat jauks mihligs gais ka Italiá. Seemelós tillai Maija mehnefi plawas un lohti fahl saktoht, bet tad arri us reis usuahf karsts waffaras laiks; Septemberi irr wissuleelakais karstums un Oktoberi jau atkal rohnahs nakts-falla. Wakkara pussé gais irr lohti mihligs. Tillai leelu purwju weetas irr dikti neweffeligs gais, un té dachureis plohsahs tas breefmigais dseltenais drudsis. Pa wissu scho walsti stahda wissadus Giropas auglu-lohkus; itt papilnam audstina kohkwillu, rihfes, zukfuru, labbibu un tabaku. Tais leelós meschós atkal mahjo wissadi swehri, kurreu ahdas bruhke preeksch kascholeem, un arri wissadi mescha lohpi, krokodili, tschuhstkas, plehsigi jaguari. Karoliná un wiswairak Kaliforniá at-rohnahs dauds selta, us Missisippes pussi atkal irr wairak dsesse, warsch un alwa. Scho walstu tautas walloda irr enlischu walloda; bet fur wairak no weenas tautas lohpa mahjo, tur arri runna sawas tehwasemmes wallodu.

Deenas-widdus walstis irr dsimti wehrgi, tee irr tee Mehgeri jeb melngjee, kurreus preekschlaikós no Awrikas us turren aiswedda un itt ka lohpus zits zittam pahrdewa. Bet lai Deews flawehts, zilweku fahrtai par gohdu ta neganta andele no zittu walstu wal dineekeem tohp stipri aisleegta. — Enlantes laudis wiswairak darbojahs ar andeli, pabrihku un ammatu darbeem, bet Wahzeeschi irr par wisseem tee labbakee semmes-lohpeji un ammatneeki, un arri no zitteem atschkirahs zaur tschallibu un fahrtigu dšihwofschanu. Pahrschihm 29 dachadahm walstihm irr weena waldischana, bet tahs tomehr zitta no zittas ittin pawissam brihwas jeb atschkirtas; jo us kongressu suhta ikkatra walstis fawu weetneeku. Pirmais wal dineeks irr scho walstu

presidents (taggad Lincolns), kas us tschetri gaddeem no schim walstihm par waldineeku tohp iswehlehts. — Nu jau buhs trihs gaddi, kamehr schihs walstis fawâ starpâ breefmigi farro, un jau dauds affinis pluhduschas, par ko muhsu Awischi lassitajeem papilnam stahstihst.

—s—n.

* Keisera Napoleona I. sahbaſi.

27tâ Augustâ 1813 gaddâ leelgabbalu pehrfons ruhza Wahzsemme. Sakschu lehnina baggats pilfats Drehdene bij no duhmeem un twaika apflahta, winnas eedfihwotaji luhfojahs bailigi wissapfahrt un drebbedami gaidija, kas notifs un kuresch wirtsrohku paturrehs; jo winnai wissapfahrt duhschigi ween rahwahs Napoleons I. ar Pruhfcheem, Kreeweem un Gistkreereem. Tohrnu pulksteni wairs ne bij dsirdami, jo winnu weetâ ruhza un dubza leelgabbalu schahweni.

Leetains laiks padarrija Wahzeefcheem un winnu palihgeem leelu gruhtumu. Winnu labbas puffes karraspehls fuedsa zaur deggofschu Sprihsen fahdschu lihds Elbes uppei un winnu kreifas puffes karraspehls bij jau isdfihts no Kottas un Lebdaues apzeetinatahm weetahm, un taggad stahweja purwainâs weetâs. Turprettim winnu eenaidneeki Sprantschi bija kreetnâs faufâs weetâs fapulzejuschees, fur winni Wahzu usmahfshanahm warreja weegli atturretees prettim un scheem ar warru usbrukt.

Pulkstens warbuht warreja buht diwi pehz pufadeenas, kad Napoleons jahja us baltu lehwilneem fohkeem par eelu. Laiks bija leetains, un winsch bija tapehz fawu pelleko manteli ittin zeeti fa-kohpejis un fawu maso waffaras zepuri uswilzis ittin us peeri. Ehrmigi deesgan winsch taggad isstattijahs, bet waigs winnam israhbijahs meerigs. Winna ozzis Abbeja; warreja manniht, fa bija kreetnis karrawihrs. Blakkam winnam jahja winna jahneeku leelais general, Neapeles lehninsch Murats, kam winsch bija pawehlejis ne tabku no pilfata stahwedamus 15 tuhst. jahneekus par Preibergeres leelzeeku waddiht un Wahzeefcheem usbrukt. Scheem diwjeem eepakkat jahja Nastans; schis israhbijahs lohti bailigs, bet wissi zitti karrawihri, kas scheem pebeedrojahs bija dedfigi un duhschigi, jebfchu gan nofalluschi un nepazeetiigi.

Kad schee jahneeki bija fahneegufchi celas gallu, tad palikka wissi us reisi stahwoht, newarredami wairs blakkam jaht. Wahrti bij ar almineem, smilfchu muzzahm un ar balkeem aibruggeti un tikkai masa mallina bij wallam, fur knappi tik weens warreja isjaht. Iseijamâ weetâ bija zaur leetu ihsti dihtis tappis, fur labbi dsilli waijadseja brist, un appalfch

uhdena bija lohki un almini, ta fa kad sirgs jahsoht fluptu, jahneeks warreja lehti kallu laust. Jahfchus tadeht nebuht ne warreja zauri tapt. Napoleons no sirga nokahpis eedewa fawu sirgu fawam adjutantam, kas arri nokahpis abbus sirgus wedda zaur muklaju. Napoleons kahpeleja pahr fohkeem un almineem gribbedams faufahm kahjahm pahreet. Bet tik bij us weenu lohku uslahpis, te tam flid kahja, un winna kahjas eekriht lohku starpâs un nabbadsinsch ne warr wairs tik lehti tahs iswillt. Winna labba kahja bija tik dsilli eespraudufees, fa tikkai ar leelahm mohfahm to warreja isdabbuht ahrâ, bet sahbaſs faplehstis un faslappehts palikka eefschâ.

Ko nu darriht? Nu bija derrigs padohms dahrgs. Keisers taggad stahweja us weenu kahju un skattijahs wissapfahrt. Winna pawaddoni arri nesinnaja ko darriht. Regaisa deht wissas celas bij tuffchas no zilwekeem un atfal nemeera deht wissas bohdes aifshgatas.

Te weens jauns zilweks ar melnu bahrsdu isnahza no masa skattitaju pulka; scho bija laikam leela waijadsiba isdsinnufe no mahjahm; paduffe winsch neffa kahdu knuppi (masu pazzinu). Winsch israhbijahs drohschfirdigs; tikkai paslittas drebhes tam bija mugurâ. Schis wihrs gahja teefcham pee keisera un fazzija pa spranzifti: „Keiser! kad Zuh mannim wehletu Zuhfu kahju apluhloht, tad es Zums warbuht warreschu lihdselt.“

„Kas tu tahds effi?“ prassija keisers.

„Es leppojoht, fa Zuhfu pawalstneeks esmu. Manna dsimtene ir Strahsburga un es kahwohs pee Zenas Zuhfu karraspehtâ. Par nelaimi man trahpija Pruhfchu lohde un fadraggaja mannim kahju; es wairs ne warreju Zuhfu eerohtschus neffahrt, un fadufmojees par to behdigu likteni es atklibboju us Sakscheem, fur fawus raddus usmelteju un taggad par kurneeka selli scheitan strahdaju. Ja mannim laimefees, tad warru par birgeri, ir par meisteru tapt.“

Keisers dsirdedams fa sweschineeks ir kurneeks, tam tuhdaſ dema fawu kahju. Schis nomettahs preeksch keisera us zelleem un turreja winna kahju fawâs rohkas. „At, kas ta par masu smukka kahju!“ isfauzahs sellis, fa jau kurneeks; jo Napoleonam bija pateesi masa un smukka kahja, un winsch to arri lohpe ar leelu leelahm ruhpehm. „Starp manna meistera fundehm, — un to naw mas, — tik weenam pascham ir tik smukka kahja, weenam jaunam adwokatam, kas no fawa kapitala dsihwo un kam wehl naw weetâs; un at tawu laimi, fa akkurahrt taggad winnam ittin jaunus sahbalus neffu! Mannas ozzis manni primo reis trahptu, ja Zums tee sahbaſi ne passetu us mattu.“

To fazzijis sellis isnehma no knupja ittin jaunus spohschus sabbakus, un keisers ko tik apffattijahs, jau sabbaks winnam bij kahjä. „Woi ne passe us matta? Taggad tik wehleet to ohtru sabbaku iswilkt un prett scho jauno apmainiht.“

„Kas tas par fliktu darbu.“ — fazzija sellis wezzo sabbaku nowilgis. „Schinni leetainä laikä schee sabbaki buhtu isputtejuschi; bet par scheem jaunem sabbaleem es galwoju! es patš“ fazzija winsch leelidamees — „tohs esnu isgreesis un schuis.“

„Bet taws meisters buhs dufmigs un jaunais adwokats wehl wairaf, kad winsch apstelletus sabbakus ihstena laikä ne dabbuhs.“ fazzija keisers smeedamees. „Lai tik winsch pazeeschahs. Mannim irr zitti wezzaki sabbaki no winna preesch islahpischahs; tohs es winnam ahtri fataisfichu un ar teem winsch warrehs kahdu laiku peetik, kamehr jaunus winnam ustaisfichu. Labbal lai winsch staiga pahri deenas ar falahpitem sabbaleem, nekä Zuhfu Majestete par wehlu nahk us farra-lauku.“

„Labbi mans draugs.“ atfazzija keisers laipnigi. „Moudas mannim gan now klahk, ar ko tewim sabbakus aismakfakt. Papreeschu mannim wajaga eenaidneekus uswarreht; warrebukt ka no tam mannim atliks kahds laupijums. Bet drihs pehz pabeigtas kaufchanahs — woi dsirdi! — atnahz pee mannim us pilli, tur mehs tad warrehtim isrehknaht tohs parradus.“

Napoleons uslehza sirgam muggurä, sweizinjaja ar rohku un aishahja. No pilfata isjahjuscham to sagaidija weens kahjineeku pulks un pawaddija to lihds farra-laukam ar musthki. Pehz pahri stundahm kaufchanahs bij beigta, un Krusta-tohrna pulkstens peezi swannidams rahdija pehz pufsdeenas to peektu stundu. Te us Wisdrupper-wahrtu pufsi dsirdeja pallawu klabbeschanu. Napoleons eejahja. Winna pellekats meh-telis pilleja no lectus un winna masa zeppure bija pawiffam famitluse. Winnam pakkat jahja winna gwardijas jachtneeki; no jachtneeku leelajahm bahrsdahm pilleja uhdens lahfes.

Napoleonam gahja zitti saldati prettim, kas par to kaufchanahs brihdi bij pilfatä palikkuschi, winnu lä uswarretaju fanemt. Taggad arweenu wairaf Sprantschu fanahza pilfatä. Zitti no winneem bij ar fasetahm galwahm, zitti bij bes rohkahm un kahjahm, winni bija bahli un daschi jau mannija nahwi effam tuwu; bet tikko sawu keiseru pamannija, tad us reis palikka mundri un preezigi. Us eelahm gulleja dauds noschautu Sprantschu, kurrus winnu beedri bij atneffuschi.

Pufs stundu wehlat gahja muhsu kurpneeka sellis pee keisera us pilli. Gruhti nabagam deegan nahzahs notapt; dabbuja deegan gruhdeenu un fitteenu tai

druhsnä baudiht, un kad pee pils nonahza, tad to nemas ne gribbeja laist eelschä. Winnam bija leelu leelais pubhlinisch, kamehr isfpeedahs zauri zaur skattitajeem, salditeem un pils sullaineem. Pils plazzi eekluischam winnam wajadscha kahpt pahre no eenaidneekem eemantoteem leelgabbaleem, kas krusteem un schkehrstahm bija sakrauti. Behdigi, — pehz tam, kad jau bija pahri desmit reis atpakkat raidihts, — winsch klnä ohträ tahschä, un pee keisera kambara jau ittin klahk. Bet te atkal jauna kibbele, — durwju fargs to ne laisch eelschä, un tad tikkai eektyä, kad sellis wiffu no galla bija isstahstijis, kahda wajadscha to pee keisera dsenn. Tahs angstahs ar jeltu pahrwilktahs feenas, pehz Pohku kehniu mohdes, selli pawiffam apstulboja; taggad winnam ne bij wairs kahda duhscha, ka papreeschu, kad keiseram sabbaku mauza kahjä.

Keisers sehdeja; winna kambara sullainis bij winna preeschä nomettees us zekkeem un patlabban winnam weenu sabbaku, kas no lectus bij sabreedis, ar nastli pahrgreesa.

Sellim tas ne patikka, ka winna taifitus sabbakus sagraifija un winsch labbi dikti nopuhtahs. Napoleons pasfattijahs us augfchu un eeraudsidams selli pasemmigi pee durwim stahwam, fakka: „Labbi, ka tu scheit effi; redsi tawi sabbaki ilgi ne dsihwo, es winnus ne warru wairs walkahk.“

„Bet winni totfchu lihds schim irr isturrejuschi. Majestete.“ atbildeja sellis drohschi, „un wehl taggad winni irr tik stipri, ka ar nasi wajaga tohs pahrgieest.“

„Teesa, winni irr gan isturrejuschi; jo farra-laukä es winnus deesgan braddaju. — Taggad mannim nu par winneem irr ja-aismakfa. Isluhdsees kahdu schelastibu no mannim!“

Sellis keiseru usluhtojis ar spohschahm azzim fakka: „Majestete, kad es ko drihktu pagehreht, tad es luhgtu schohs sabbakus, ko mans keisers walkajis.“

„Nu labbi, tu schohs sabbakus dabbusi; bet tew jatohp par meisteru un birgeri, un us tam tew schis maks ar naudu labbaki palihdsehs nekä tee sabbaki. Schè nemm un eij, schodeen mannim mas walkas.“

Sellis sabbakus un makku panehmis lehfschus gahja us mahjahm. Kad mahjäs naudu pahrsfaktija, atradda wairaf nekä bija dohmajis, — ne bij wis mas.

Schis sellis jau bija birgeris un meisters, winnam bija kreetna gaspascha un dini behrni, kad barons B—k gribbeja no winna Napoleona sabbakus no-andeleht. Kurpneeks winnus ne pahrdewa ne par kahdu makku, bet glabbaja tohs par dahrgu peeminnu. Ne ilgi pehz tam winsch nomirra. — Barons B—k atnahza pee atraitnes, plijahs tai wirsä, lai Napoleona sabbakus pahrdohd, un kad barons winnai

aplam leelu maksu fohlja, tad fchi wiinnus arri pahrdewa.

Drehsdenes museimà, fur glabba un rahda wiffadas pasaules dahrgas un retti redsamas leetas, warr taggad pahri sabaku redseht, kas wehl naw wis pawiffam nowezzejuschi, weenam tiklai papchdis pahrgreests. No scheem sabakeem wehl warr simeht, ka walkatajam masa smukka kahja bijuse. Tee irr fchee „Napoleona sabaki.“ J. R.

• Balta wahrna.

Gaidiju ar leelu gaidischanu, woi jelle kahds to wairaf par baltahm wahrnahm stahsths, ka zeen. J. R. fchi gadda 9ta nummeri 69 lappu puffè luhdsa; bet wehl ka redsu naw neweens gaddijees. Tadeht es no sawas puffes isteifschu, zil no baltahm wahrnahm sinnu. Wahrnas, furras es redseju, ne bij wis ittin baltas; bet tahm bija bruhni plekki us spahrneem un us galwas, balsè bija skannaka un ne wis tik dikta ka jittahm wahrnahm, arri tahs bija druziu masakas. Bija jau ruddens un kohkeem lappas nobirruschas un tahs gulleja us farreem appafsch plikkas debbes, kamehr zitti putni gulleja lisdos jeb ispuischos kohdos. Tahs ka rahdijahs bija no sweschas semmes uskliduschas, jo pehz pahri neddelahm abbas pasudda un no ta laika tahs naw redsetas. — Ja kahds dabbas pratigs par wiinnu dsinteni un buhschanu warretu fo pasahstht, tad luhgtu to Awises darriht. J. H.

• Par Latweeschu wallodu.

Gar muhsu wallodu fchòs laikòs publejahs un mohzahs it ka wiinna ta buhtu, furru Deews pee Bahbeles tohrna buhweschanas fajauze. Steep, lohka, grohsa, peeceef, atplehsch, triun, wihla, slihye un t. j. pr. — Scho tahdu fapuhletu un famohzitu rakstòs usliktu pascham Latweetim tihri behdas: Jalez atpakkaf un ohtrureif wehl ta patti rinda jalassa, lai faprafftu; woi nulle wehl pee Wahzeescheem jeb Kree-weem jaect padohma praaffht. — Nu — padohma praaffht un mahzitees ne buhtu nekahds kauns; tikween bischlit grubtums. Bet wallodu faskunsteht, rakstischanas wihst pahrgrohsstht, weeneem par patifschanu, ohtreem par reebeschanohs un skahdi, ne warr buht darrihts labbi. Weena leela waina irr, ka zaur to wallodas likkumu zelschenu un lihds schim derrigas rakstischanas pahrgrohschanu, dasch ir it labs lassitais mannahs fluppinahs. Ohtra waina wehl irr, ka Latweeschu Awises jau taggad pasnemmahs (nogruntejahs) — ne wis ka lihds schim tohs wahrnus: „us, is, ais“, bet: „us, is, ais“ wairaf rakstht.

Zaur scheem 3 wahrdeem ween mehs sawa gabbala dauds zeescham: ar azzim, ausim un ir wehl ar mehli. — „Us, is, ais“ raksthti eeslyme, ka fchee new wahrdi, bet tiklai silbas, un talabb lassohht weetahm ir juffschanahs: jo muhsu walloda wahrnus ne beids ar f, bet ar s. Un ja rettòs wahròs wiinnu reds galla liktu, tad winsch new wis f, bet ds.

Tà nu zaur scheem: us, is, ais mehs tohpham faistiti un speesti sawu eerastu, mihlu wallodu, bes waijadsibas, nepatihlami lassht, runnahht un rakstht. — Iszelt, ustrubht, aistht, un wehl dauds zitti wahrdi grubti ar f isfaukt; bet us, is un ais, ka jau lihds schim rakstija, taujahs — ja waijag — ir par f lassht.

Tad nu, gu wezza eeradduma labbad, gan talabb, ka dauds wahrdeem „us, is, ais“ grubtu isfaukschanu padarea, tee wahrdi, ka jau pa wezzam, ar s rakstami un wehl paturrami. —

Wehl peeminni to wahrdu: **naw** jeb **nau**, kas gan arri buhtu, ka wezzòs rakstòs par: **new**, **nawa** un **neward** rakstams. Sakne wiinnam jo drihs irr e un ne a. Tas a wiinnam rahdahs zehlees no pawiffam nemahziteem laudim, kas nekad grahamatas new lassijuschu. Schahda wihse wahrdu pahrgrohschanas irr itt dauds, fo ikdeenahs warr dsrdeht rakstu nepratteju jeb nemahzitu lauschu muttès, fur to e par a pahrwehrsich. Par prohi: nahtzeeru, nahnahze, nahtsht, u. t. j. pr. J. B.

• Deels peldetajs.

Kahds Sprantschu isdcenejis saldats gribbedams us Gulenderu semmi pahrzeltées, falihgst ar fuggu kapteini un aismakfajis, sawas lihdsnemmas leetas noleef fuggi. Pehz kahdahm stundahm tiklai fuggim bij nolikts aisbraukt, un Spranzis weefu nammà noschdahs to laiku nogaidht. Tè winsch dauds dschra, runnaja un aismirsa, ka laiks jau pagallam. Tiklai tad atzerrejahs, kad fuggis jau preefsch pufs stundas bij aigahjis. Ka ahprahtà tas us ohstu strehja, bet sinnamas par wehlu. Ne sinnamas fo nu eefahht dohmigs us juhru flattahs, bet fuggi wairs ne ceraudhsja. Laiwineklam, kas patlabban pee ohstas mallas peebrauja, sawas behdas istahstija un schis tuhliht bij gattaws to par labbu maksu us fuggi nowest, kas tam ar to isdewigu wehju isdewahs. Tikko juhra bij eegahjuschi tohs nejauki leels leetus fagrahba, ta ka abbi lihds ahbai flapji palikka. Zau tumisch bij palizzis, kad tee fuggi fasnedsa, un laiwineklam aismakfajis neweenam ne mannoht us fugga uslahpa. Rajite eegahjis us kapteini fakka: „Tè nudeen waijaga labbam peldetajam buht, kad juhs gribb panahht; un

Kad arri wehl tschetras stundas buhtu braufuschi, tad arri ne buhtu meerâ lizzees, kamehr juhs buhtu panahjis." Zaur zaurim flapju to redsoht pateesi dohmaja, ka peldus nahjis. Rahds Calenderu fungs, kas arri us lugga bija, to dsirredams peenahl un leelu peldetaju apstattijees us to fakka: „Ja pateesi tahds meisteris effi, tad baggats zilweks warri tapt. Nahz tikkai mannim lihds us Londoni, fur tewim pelau flappeschu.“ Spranzusis, kas ne sawu laiku ne bij peldejis, bet leels gudrineeks, ar Calenderi lihds eet salihgst. Calenderis ar sawu skunstneeku mahjâs pahrtizis dohdahs tuhlt pee baggata kaupmanua, kam bij fullainis no Mohru tautas, leels peldeijas, kas lihds schim Londone wiffus bij us peldefchanu winnejis, — un tam stahsta, ka Mohrim preffineeku atraddis. Kaupmannis sawa fullaina skunsti pasihdams, faderr us tuhstosofchu mahzimu sterlingu (6 tuhstosofchus rubl.). Norunnatâ deenâ abbi no leela flattitaju pulla pawadditi us Temses uppes kraustu dohdahs. Mohris Spranzusim kastiti no forka kohka appafsch paduffes pamannijis, dohmadas, ka lihds nehmis lai weeglaki warretu peldeht, to prafta, fur to lischohht? Spranzusis kastiti attajijis rahda, ka diwi butteles wihna, labba teefa maises un arri galka eefschâ irr, un us Mohri fakka: „Ne dohmanis, ka tewi tik weegli wakkâ laidischi; ja arri pahrtikku lihds ne nemfi, tad warri zekâ baddâ nomirt; jo finni, ka tewi lihds Gibraltara juhras schaurumam jeb arri pat lihds Awriku weddischi.“ Mohris to dabbujis dsirdeht greefchs us mahjahm un ne ar luhgfschanahm neds ar draudeem pee peldefchanas ne bij peedabbujams. Spranzusis derreschanu winnejis, ka baggats wihres us Sprantschu semmi pahnahza. M. S—n.

• **Uyдахwinafchana.**

Rahds baggats fungs jahjohht us jalki reds wezzu zilweku reekstu kohku stahdam, fakka us zitteem gehge-reem: „Al tu nerra, schis wezzais darra itt ka buhtu jauneklis un auglus no ta kohka warretu sagaidiht.“ Kad gehgeri arri par teem wahrdeem smejhahs, tad gahja fungs pee wezzo un jautaja: „Zik wezs tu effi?“ Wezzais atbildeja: „80 gaddus, bet wehl pee stipras weffelibas turohs, itt ka kahds no 30 gaddeem.“ — Salka fungs: „Zik ilgi tad tu wehl dohma dsihwoht, tad tu tahdâ wezzumâ wehl jaunus kohkus dehsti. Kad tu sagaidisi tohs auglus? Kapehz tad tu tahdu leeku darbu us sewim usnemnees?“ Wezzais atbild: „Fungs, es esmu meerâ, kad tikkai dabbuju eestahdihht, bes kahdahm dohmahm, woi es jeb zits tohs auglus baudihs. Tâ tas peeflahjahs darriht, ka muhsu tehwi darrijuschi. Winni stahdija, mehs badijam

auglus ar pateizibu; mehs stahdam, muhsu behri baudihs auglus ar leelu preeku. Kad mehs tehwi sweedrus effam badijuschi un tee mums irr par labbu bijuschi, kapehz mums buhs prett saweem pehzuahfameem atreebtees un teem tapat ne darriht? Es dohmaju, fo tehws ne banda, dabbuhs dehls.“ Baggatam fungam ta atbilde tohti patikka un tas schinkojo wezzajam par to pillu sawu selta gabbalu. Wezzais runnaja tahlaku: „Kâ nu warr teikt, ka es schodeen par neeku esmu strahdajis, kad tik jaunus kohks, fo schodeen tik eestahdiju, jau tahdus baggatus auglus nefs. Tapehz tas irr tainniba: Kas fo labbu strahda, tam tohp arween baggatigi aismakfahs.“

Al mihtee, kam semme irr, stahdeet un dehsteet auglu-kohkus; tas puhlinfch tohp ikreises baggatigi aismakfahs. Pee mums tohti mas tahdu, kas jaunus ahbelsu dahrsus eetaisa. Esmu fainneekus redsejis, kas wezzus auglu-kohkus, kas wehl arween auglus nefs, nozehrt; bet jaunus kohkus ne stahda wis! Dascham fainneekam irr smuklas kohfchas ehkas, bet fo lihds — stahw plikkas bes nekahda apgehriba. Lai ikfatsr schi wezza tehwa wahrdu atgahdajahs schi stahsta ka dehsam tehwa sweedri patikka. B—d—nn.

• **Sihmes.**

Kad fullaini jahj un brauz, tad irr mannam, ka winnu lungeem buhs drihs kahjahm ja-eet. — Kad neprezejees wihrischkis kahdai mahtei rohlu butfcho, tad irr mannam, ka winsch drihs gribbehs meitai mutti butfchoht. — Kad meitai irr dauds mihtotaju, tad irr mannam, ka ta wihru ne dabbuhs. — Kad gudris wihres baddâ mirst, tad irr mannam, ka zitti winnam par gohdu gohda-maltiti isriktehs. — Kad daschi zilweki par laiku-dunjibu fuhdsahs, tad irr mannam, ka winneem irr dauds laika, bet paschi irr dumji. — Kad kahds sewi puzesjahs, tad irr mannam, ka winsch isees. — Kad Napoleons apbrunnojahs, tad mannam, ka winsch karu fahs. — Kad kahds pee tewim ar dahwanahm nahf, tad finni, ka winsch no tewim drihs fo gribbehs, kas naw pareisi. — Kas tihfcham grehfôs eedohdahs un ne gribb atgreestees, tad mannam, ka winsch drihs pasufchanâ eestrees.

J. R.

• **Wahrdu mihtla.**

Diwi wahr' irr weenlihdj garri.
 Draugs, woi tohs man fazzihht warri?
 Pirmam pirmâis bohstabs f,
 Nedsams lateâ meschinâ,

Irr wiafch wihre, kà fakkojnis.
 Bet kad mahjas atstahjis,
 Tad preefch daschas waj'dsibas
 Tohp wiafch nemts, eefsch dshwibas.
 Dhtram pirmas bohstabs L.
 Gelfch dauds eklam wiinu zell.
 Zo bes wiuna palihga
 Buhl' tur tumfch kà naksuina.
 Zittu bohstabs' dabbuj's tas,
 Tohp wiafch rihks preefch braufchanas.

—er—

Mihllu usminneschanas, kas 20. Mri.
 Silweks ar wisseem lohzekeem. *) C. F. S.

Wissjannakas sinnas.

Berlines telegraves sinnas fakka: ka Pruhfchu un Gistreikeru waldischana Londonè isteikuschi, pee Londones protokolla no 1852 gadda wairz ne warroht

*) Dini puifchi rakita: ka schis mihllas usminneschanu effoht uf-gahjufchi zaur teem „putn i x e e m“!

turretees. Ir Galante tapat fakkoht. Slechwiga-Dlsteine pawiffam effoht atschirramas no Dahnu walts un ihpats waldineeks teem jadohd. Pruhfchis un ir Gistreikeris gribboht erzogu Wridriki VIII. Londonè usdoht par scho semmu waldineeku. Dahnui to gan ne peenemfchoht un gribboht wehl karroht. Zitti waldineeki ne gribb wehleht, ka atkal to karru fahf. — 18ta Maiji Londonè par scho leetu spreedihs.

Seemel-Amerika cenaidneeki leelas kauschanas feptinas deenas nikni kahwufchees. Sakka, ka seemelnekeem kahdi 40 tuhftoschi karru-wihri maitati, — ir wehrgu-walstneekem aplam dauds kauschu nihkufchi. Ne weens ne ohtrs ne effoht winnejis — tomehr generals Lees, wehrgu-walstu karru-waddons, ar sawu spehku gahjis atpalkat un aifwilzees prohjam. Wehl naw pilnigas sinnas atnahkufchas.

Widsemme Zirstumifchas mescha un tai apgabala 12ta Maiji ta effoht snidfchis, ka pufe pehdu dshlla sneega semneeki ar raggahm mescha effoht braukufchi. Irr gan itt retti redsehts pawaffaris!

S—z.

S l u d d i n a f c h a n a s.

Anelin-kofchenilles pehrwi.

ar fo sibdi un willu pehrweht farkanu, rofu, illu, wioletu, fillu, pellefku, bruhnu un falku, — ir atkal dabbujis un lehti pahredoht Zalgawa us tirgus platscha blattam Zehra gastubim

C. Höpfer.

Preefch bruhwereem

ir wiffas fortes allus-forku no mihfsta labba kohfa, ka aridfan forku-malka preefch tihfleem lehti dabbujama pee **Albert Dreschera**, Zalgawas Ahrihgä.

Belgias rattu fnehres pirmo suert eefsch muzzahm no daschada leeluma, ka arri eefsch fastehm, Belgias dalfstiaus un ealifchu Portland zementu, ka arri

labbas alminu-ohgles preefch smehehm, no fugeem ka ar no platscha panemmamas, — dabbuja un lehti pahredoht Rihgä, Wintz-eela Nr. 11, **Rangera namma** 1
R. Marschüg un beedris.

Itt klast pee **Kuldigas** pilfata libds **20 puhraweetas arramas semmes** tohp pahredohtas, par fo warr klastakas sinnas dabbuht **Kuldigä** pee **Wahzu mahzi-taja** muifchas nohmasturretaja

Wirjing.

Skoblas behrni eefsch Postes

tohp peenemti Zalgawa, leelaja eela, fleffera Pohlana namma Nr. 33, pee atraitues

Fleischer.

Rabbibas un prezzu tirgus Rihgä tai 16. Maiji un Leepaja tai 16. Maiji 1864 gadda.

M a f f a j a p a r :	Rihgä.		Leepaja.		M a f f a j a p a r :	Rihgä.		Leepaja.	
	R.	K.	R.	K.		R.	K.	R.	K.
1/3 Tschetw. (1 puhru) rudsu 160 libds	1	70	1	60	1/2 puddu (20 mahrz.) dselles . . .	1	—	1	10
1/3 " (1 ") kweefchu —	2	50	2	50	1/2 " (20 ") tabaka . . .	1	25	2	—
1/3 " (1 ") meefchu 140 —	1	50	1	50	1/2 " (20 ") schichtu appianu	—	—	2	—
1/3 " (1 ") aufu . . . —	1	—	1	—	1/2 " (20 ") schab. zuchtu galk.	—	—	—	—
1/3 " (1 ") stann . 175 —	2	—	2	—	1/2 " (20 ") frohaa linnu	2	50	2	—
1/3 " (1 ") rupju rudsu milt.	1	60	1	60	1/2 " (20 ") bracka linnu	1	25	1	20
1/3 " (1 ") bihdefet. 200 —	2	50	2	25	1 muzzu linnu fehflu . . . 625 —	6	50	—	—
1/3 " (1 ") " kweefchu mil.	3	50	2	75	1 " filku . . . . . 925 —	9	75	9	—
1/3 " (1 ") meefchu putrain.	2	—	2	70	10 puddu farkanas fahls . . . —	6	—	7	—
10 puddu (1 birfawu) feena. . 400 —	4	50	4	—	10 " baltas rupjas fahls . . .	6	—	6	—
1/2 " (20 mahrz.) sweefka 400 —	4	60	4	50	10 " " fmalts " . . .	5	50	6	—

Rihgä atnahkufchi 489 fuggi, aifgahjufchi 220 fuggi — Leepaja atnahkufchi 79 fuggi, aifgahjufchi 64 fuggi.

Verantwortlicher Redakteur: Pastor R. Schulz.